

Юридична психологія

Кредити та кількість годин: 3 ECTS; години: 22 лекційних, 22 практичних та 46 самостійна робота; екзамен
4 лекційних, 4 практичних, 80 самостійної роботи; екзамен

I. Опис навчальної дисципліни

Часто люди не задумуються над тим, що вступають у правові відносини фактично щохвилини: купуючи товари в магазинах, будуючи відносини у сім'ї, рухаючись по вулиці пішки чи керуючи авто, або ж купуючи квиток, переходячи дорогу в невстановленому місці, тощо. Правнича наука підпорядковує такі відносини цивільній (сімейній, договірній) галузі, та галузі адміністративної відповідальності. Коли людині потрібно оформити спадщину або повернути неякісний товар, вирішити конфлікт із нечемним водієм, вона звертається до юриста, не обов'язково адвоката. Юристи, у свою чергу, взаємодіють із широким колом інших суб'єктів: між собою, з державними службовцями, журналістами, судом, зрештою – із самим клієнтом.

На жаль, є й ті, хто потрапляє в ситуації, які право кваліфікує як злочини. А винних осіб, як відомо, суд притягує до відповідальності. Проте винесенню вироку у кримінальній справі передують тривалий процес досудового розслідування, який включає в себе величезну кількість важливих процесуальних дій: від огляду місця події до опитування очевидців, свідків, потерпілих та підозрюваних осіб.

Що спільного з усього описаного з психологією? Чи діють і (якщо так – то яким чином) психологічні закономірності в системі правових відносин? На яких рівнях і які їхні особливості? Чим може бути корисною психологія для права, а право для психології?

Тривалий час юридична психологія в Україні і країнах пострадянського простору майже дорівнювала судовій або кримінальній психології, адже саме від них вона й розвинулася. Ключову увагу дослідники і практики приділяли сфері кримінальних відносин: особистості злочинця, його допиту, особистостям співробітників слідчо-оперативних та правоохоронних підрозділів, суду. Однак сучасна юридична психологія охоплює значно ширше коло питань і здатна більш повно відповідати сучасному запиту суспільства. Насправді переважна частина людського життя протікає не у сфері кримінально-правових відносин, а саме у цивільно-правовому полі повсякденних подій. У контексті подій останніх років розвитку України неабиякої актуальності, на жаль, набули питання правової роботи із жертвами військового конфлікту, що потребує спеціальних знань щодо роботи з такими категоріями людей.

Курс юридичної психології спрямований на те, щоб продемонструвати інтегрованість правових систем у щоденне життя людини, виявити психологічні закономірності та їх прояви у різних типах правових відносин, включаючи (але не обмежуючись), особливості провадження професійної правничої діяльності.

Після завершення курсу слухачі вмітимуть на практиці застосовувати основні методи юридичної психології; володітимуть знаннями про психологію в системі правових відносин; умітимуть виокремлювати особливості професійного мислення, професійної аперцепції та професійних стилів юристів, розумітимуть значення цих особливостей для професійної діяльності правників; психологічної характеристики особистостей юриста, клієнта, свідка, потерпілого, підозрюваного та засудженого; володітимуть навичками спілкування з особами, які пережили психотравмуючий досвід; знатимуть нормативно-правові підстави та порядок

проведення судово-психологічної та судово-психіатричної експертизи, у тому числі й щодо неповнолітніх, а також – основи вимірювання ступеня моральних страждань, завданих особою певними діями чи подіями; психології слідчих дій, допиту та дізнання, а також психології попередження злочинної діяльності та соціального перевиховання осіб, які вчинили злочини та відбувають або відбули покарання.

Міжпредметні зв'язки: “Психологія управління та бізнесу”, “Ергономіка та психологія праці”

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни навчити ідентифікувати правові відносини та їх психологічні особливості; складати та аналізувати психологічну характеристику суб'єктів правових відносин; здійснювати кваліфікований психологічний супровід у різних видах правової діяльності.

Компетентності, які формує навчальна дисципліна:

- Здатність розуміти предметну область професійної діяльності; володіти науковим світоглядом; знати основні теорії, концепції учень, які формують наукову картину світу; уміти відстоювати власні стратегії професійної діяльності; здатність приймати обґрунтовані рішення. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.
- Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку, творчому підходу до професійної діяльності. Здатність оцінювати результати професійної діяльності та забезпечувати її якість; здатність позитивно сприймати критики колег, зацікавлених сторін та громадськості. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим у досягненні поставлених завдань і взятих зобов'язань.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України; знання конституційних прав і обов'язків.
- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. Здатність виявляти, ставити та вирішувати професійні задачі. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Знання основних методів наукового пошуку; уміти узагальнювати отримані результати, обробляти й аналізувати інформацію з різних джерел, оформляти і презентувати результати наукової діяльності відповідно до вимог.
- Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій у професійній діяльності фахівця-психолога і в повсякденному житті.
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту. Здатність до надання послуг, які покращують психічне здоров'я, безпеку та фізичне благополуччя за допомогою захисних та адаптивних методів, а також для ефективної превенції, профілактики та відновлення психічного стану особистості.
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації. Здатність застосовувати знання основних видів і технологічних підходів до планування власної професійної діяльності з інтегрованою, багатомодельною перспективою, як доцільною та адаптованою до обставин і контексту; уміти раціонально організовувати власну професійну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних психологічних технологій.

- Здатність діяти на основі принципів та стандартів етики професійної поведінки; усвідомлення власної відповідальності перед клієнтом, суспільством, професією та колегами; усвідомлення потенційно конфліктних принципів, стандартів для психологічних тестів та діагностики; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції фахівця-психолога; здатність виявляти чесність, порядність, принциповість, толерантність під час професійної діяльності.

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань. Володіти знаннями в галузі психології під час вирішення професійних завдань з урахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей, соціально-психологічних особливостей особистості та конкретних ситуацій.

- Знати сучасні методи психологічної діагностики, оцінки когнітивних, афективних, поведінкових і особистісних чинників людського досвіду. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

- Демонструвати здатність до рефлексії, мати навички оцінювати непередбачувані проблеми у професійній діяльності й обдуманно вибирати шляхи їх вирішення. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

- Уміти використовувати теорії, принципи, методи психологічної науки в навчанні та професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи для вирішення професійних завдань. Уміти складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо відповідно до вимог замовника.

- Уміти проводити психодіагностичне обстеження клієнтів, розробляти заходи з психологічного супроводу розвитку особистості, міжособистісних стосунків.

- Здійснювати пошук інформації з різних джерел (у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій) для вирішення професійних завдань. Володіти психолого-педагогічною майстерністю та методикою викладання психології.

- Усвідомлюючи межі власної компетенції та підзвітність відповідним фахівцям, уміти співпрацювати з колегами-психологами та зі спеціалістами інших галузей (медиками, учителями, вихователями). Ефективно виконувати різні ролі в команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Здатність систематично підвищувати свою професійну компетентність.

- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога. Дотримуватися у своїй діяльності сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, дотримуватися гуманістичних та демократичних цінностей у професійній та громадській діяльності. Здатність аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

IV. Програма навчальної дисципліни (структура дисципліни)

№ з/п	Тема дисципліни
1	Предмет, завдання і система юридичної психології. Методологічні основи і методи юридичної психології.
2	Загальнопсихологічні та соціально-психологічні основи в юридичній психології.
3	Правова психологія. Кримінальна психологія.
4	Психологія злочинного діяння
5	Психологія слідчих дій. Психологічні основи допиту
6	Психологія судової діяльності (у кримінальних провадженнях).
7	Психологія діяльності прокурора й адвоката (у кримінальному провадженні). Психологія судової промови
8	Психологічні проблеми цивільного судочинства
9	Психологічна консультація і судово-психологічна експертиза.
10	Виправна (пенітенціарна) психологія
11	Психологія виправлення та ресоціалізації засуджених. Попередження злочинної діяльності.
12	Юридична психологія: від основ до деталей

